

הפקולטה למדעי הרוח והחברה
אוניברסיטת בן-גוריון בנגב
המחלקה לפסיכולוגיה

המגמה לפסיכולוגיה קלינית

שם הקורס : פסיכותרפיה בילדים

מס' הקורס : 101-2-0024

מרצה : ד"ר קרין קידר-כהן

שנה"ל : תשע"ח, סמסטר א'

מטרת הקורס :

בקורס ייחשפו הסטודנטים לגישות וסוגיות נבחרות בטיפול בילדים. הטיפול הנפשי עם ילדים מפגיש את המטפל עם ילד הסובל מכאב נפשי, מחרדות מודעות או לא מודעות ומבעיות רגשיות נוספות. המפגש של שפות שונות - שפת המטפל המבוגר ושפת הילד - הוא חלק מהאתגר בטיפול נפשי עם ילדים. בקורס נבחן כיצד שינוי נפשי עמוק יכול להתחולל לא רק דרך מילים ופירושים אלא גם דרך אקטים בעלי משמעות פסיכולוגית ורגעי מפגש אינטרסובייקטיביים מפתיעים, לא צפויים, המתרחשים בין הילד למטפל.

דרישות הקורס :

1. נוכחות סדירה והשתתפות פעילה בשיעורים.
2. קריאת הספרות המקצועית ברשימה הביבליוגרפית.
3. הציון בקורס ייקבע על ידי עבודה - פירוט בהמשך.

נושאי הקורס וביבליוגרפיה :

מבוא לטיפול בילדים

סקירה קצרה של תחום הפסיכותרפיה של הילד, מבנה הקורס והתחלת טיפול

מושגי מפתח : הסטינג הטיפול

לקריאה :

*פרויד, ז. (2003). הנס הקטן. אנאליזה של פוביה בילד בן חמש. ירושלים : ספרים, קוגיטו. (עמ' 68-41 ו-113-103)

האסכולה של אנה פרויד

אנה פרויד והגישה של פסיכולוגיית האגו לטיפול בילדים

מושגי מפתח : הגנות, ברית טיפולית

לקריאה :

*צ'יטיק, מ. (2000). שיטות בפסיכותרפיה של הילד. קריית ביאליק : "אח". (פרק 1 עמ' 36-12)

פרויד, א. (1965) תקינות ופתולוגיה בילדות. (פרקים 1, 2)

האסכולה של מלאני קליין

מושגי מפתח : העברה, פנטזיה

לקריאה:

*קליין, מ. (1926). העקרונות הפסיכולוגיים של אנליזה מוקדמת. בתוך: (2003) כתבים נבחרים. תל אביב: תולעת ספרים. (עמ' 41 - 52)

התסביך האדיפלי לנוכח החרדות המוקדמות. שם, (עמ' 122 - 174)

אנדרסון, ר. (1992). מאמרים קליניים על קליין וביון. תל אביב: מודן. (עמ' 40 - 52: דניאל, פ. אנאליזה של ילדים ומושג הפנטזיה הלא מודעת)

טיפול במשחק

טיפול במשחק ומשחק בטיפול
מושגי מפתח: רגרסיה (תסוגה) בשרות האגו

לקריאה:

פרוני, א. (2002). המשחק, מבט מהפסיכואנליזה וממקום אחר. תל אביב: משכל. {עופרים, י. ההקשבה בהורות ובטיפול כמכל מחיה וכהכנה ליכולת לשחק. (עמ' 63-52), לוריא, ל. המשחק והמתח הכרוך בו. (עמ' 103-88), קולקה, ר. נפש או רוח בפסיכואנליזה. (עמ' 120-104)}
 צ'יטיק, מ. (2000). שיטות בפסיכותרפיה של הילד. קריית ביאליק: "אח". (פרק 3: תפקידו המרכזי של המשחק. עמ' 70-59)

גישתו של וויניקוט לטיפול בילדים (טיפול במשחק לפי וויניקוט)

מושגי מפתח: מרחב פוטנציאלי, אובייקט מעבר, holding

לקריאה:

ויניקוט ד. ו. (1996) משחק ומציאות. תל אביב: עם עובד. (פרק 3: משחק - אמירה תיאורטית, עמ' 78-66)
 וויניקוט, ד. (1999). הילדה פינג' דביר.
 *מטרי, י. (2005). בית לנפש. (עמ' 155-148, עמ' 224-212)

טיפול בילדים על פי הגישה ההתייחסותית

מושגי מפתח: מיהו המטופל? כללי המשחק והמו"מ בהתערבות תרפויטית, מהו משחק? ערכי הריפוי של אירועי "ordinary life"

לקריאה:

אלטמן, נ., בריגס, ר., פרנקל, ג., גנצלר, ד., ופנטון, פ. (2002). פסיכותרפיה התייחסותית בילדים. ניו יורק. (פרק 8: הערכה ותכנון הטיפול, עמ' 185-151, פרק 16: התערבות תרפויטית, עמ' 367-337)

טיפול בילדים עם הפרעות התפתחותיות נרחבות: פרנסס טסטין, אסתר ביק

היישום של תיאוריות ביחס לפגיעות בהתפתחות מוקדמת טרום מילולית בעבודה עם ילדים.

מושגי מפתח: הזדהות השלכתית, הנוכחות הטיפולית, השבה (reclaiming)

לקריאה:

*אלוורז, א. (1992). נוכחות חיה: פסיכותרפיה פסיכואנליטית עם ילדים אוטיסטים, ילדים גבוליים, ילדים שנפגעו מחסכים וקורבנות של התעללות. תולעת ספרים. (פרקים 4 ו- 5 על פונקציית ההשבה, עמ' 92-118. מומלץ לקרוא גם את ההקדמה מאת גלית גמפל)

*שולמן יונית (2003). בתוך 'החור השחור': טיפול בילד עם חרדת נפרדות. שיחות י"ח, 1, 71-76

טסטין, פ. (1992). מצבים אוטיסטים אצל ילדים. תל אביב: ראם. פרק 14: טיפול פסיכותרפויטי עם מצבים אוטיסטים בילדים. (עמ' 140 - 148. פרק 15: תופעות העברה במצבים אוטיסטים. עמ' 149 - 155)

טיפול קוגניטיבי התנהגותי בילדים

מושגי מפתח: פסיכואדוקציה, הבנייה קוגניטיבית, חשיפה הדרגתית, הצפה, חיזוקים חיוביים ושליילים, ענישה, טכניקות הרפיה, דחיית תגובה, שיטות של שליטה עצמית אקטיבית ופסיבית, הקהיה שיטתית, כלכלת אסימונים, טיפול בעיוותי חשיבה

לקריאה:

מרום, צ., גלבווע-שכטמן, א., מור, נ., ומאירס, י. (2011). טיפול קוגניטיבי-התנהגותי בילדים: עקרונות טיפוליים. הוצאת דיונון.

טיפול קבוצתי בילדים

הקניית כלים להתמודדות חברתית, חיזוק דימוי עצמי חיובי והבנה של "אני" מול ה"אחר" בסיטואציות חברתיות, אינדיקציות וקאונטר-אינדיקציות לטיפול קבוצתי בילדים.

מושגי מפתח: תכנון ובניית הקבוצה (הרכב הומוגני/הטרוגני) שלבים בחיי הקבוצה, לכידות קבוצתית

לקריאה:

יאלום, א., לשץ, מ., (2006). טיפול קבוצתי, תאוריה ומעשה. הוצאות כנרת ומאגנס.
שכטמן, צ., (2010). יעוץ וטיפול קבוצתי בילדים ומתבגרים: תיאוריה, מחקר וטיפול. הוצאת ספרים אקדמית יזרעאל.

עבודה עם הורים: מקום ההורים בטיפול בילדים

גישות לעבודה עם הורים בטיפול בילדים.

מושגי מפתח: העברה, הדרכת הורים

לקריאה:

*צ'יטיק, מ. (2000). שיטות בפסיכותרפיה של הילד. קריית ביאליק: "אח". (חלק II: העבודה עם ההורים עמ' 71-95)
שלגי ב. ובקר מ. (2002) גישה פסיכואנליטית לשילוב התערבות משפחתית וטיפול אינדיבידואלי במתבגרים. שיחות ט"ז, 3, 276 – 282. (מאמר רלוונטי גם להדגמת עבודה עם מתבגרים)
*ישי, ר. ואורן, ד. (2006). הורות חסומה והורות ממומשת - הורות כמעשה יצירה ותרומתה של הדרכה דינאמית באוריינטציה פסיכואנליטית להורים. שיחות, כ' 3, עמ' 251 - 264.
סגל, י. (1999): טיפול משולב אם תינוק בגישה פסיכואנליטית, שיחות, י"ד 1.

תהליכי סיום ופרידה

סיום ופרידה בטיפול בילדים: מתי וכיצד מסיימים טיפול.

התבוננות אינטגרטיבית: ניתוח מקרה טיפולי

תהליכים בקשר הטיפולי עם הילד: ניתוח משותף של מקרה.

לקריאה:

*פולבר, ג. ויפה, א. (2005). מן הגוף אל המחשבה תפקיד המטפל ביצירת מבנים נפשיים סמבוליים. שיחות, י"ט, 3, ע"מ: 252-257. (דרך מאמר זה נתייחס גם לנושא ההדרכה על טיפול)